

KØBENHAVNS UNIVERSITET
CENTER FOR MILITÆRE STUDIER

Center for Militære Studier 2016

*Seniorforsker Katja Lindskov Jacobsen
på Holmen i København*

Illustration bragt i forbindelse med kronikken "Tid til en ny kurs for FN's fredsarbejde?" i Jyllands-Posten skrevet af seniorforsker Katja Lindskov Jacobsen. 22. december 2016.
Illustration: Rasmus Sand Høyer.

CENTRETS FORMÅL

I 2016 startede Katja Lindskov Jacobsen som seniorforsker på Center for Militære Studier (CMS). Katja har en ph.d. i international politik fra *Lancaster University* og en kandidatgrad i global politik fra *London School of Economics*. Katja arbejder bl.a. med, hvordan FN og regionale aktører kan håndtere sikkerhedspolitiske udfordringer med særligt fokus på Afrika. Katja har i 2016 bragt den viden i spil sammen med ph.d.-stipendiat Troels Gauslå Engell i en CMS-rapport om FN's politiske og praktiske udfordringer i at styrke sine fredsindsatser. En styrket FN-fredsindsats har også betydning for dansk sikkerhedspolitik, og et af rapportens centrale bidrag er derfor en række konkrete anbefalinger til, hvordan Danmark kan påtage sig en aktiv rolle for at styrke FN. Katja og Troels' arbejde med rapporten viser, hvad vi laver på CMS. Vi arbejder sammen om at producere forskningsbaseret viden om tidens aktuelle emner, som kan understøtte, inspirere og i sidste ende forbedre dansk forsvars- og sikkerhedspolitisk debat og beslutningstagning. Derfor var det også glædeligt, at Danmarks førende

praktikere med international erfaring fra FN's missioner, Michael Lollesgaard (tidligere styrkechef for FN-missionen i Mali) og Ellen Margrethe Løj (tidligere særlig repræsentant for FN's generalsekretær i Liberia og Sydsudan) havde mulighed for at deltage i det seminar, som i begyndelsen af 2017 lancerede Katja og Troels' rapport, og som vi afholdt i fællesskab med vores gode samarbejdspartnere på Dansk Institut for Internationale Studier og Forsvarsakademiet.

Forsidens maritime motiv henviser til Katjas forskning i maritim sikkerhed. Det er et emne, vi vil arbejde videre med i de kommende år. I 2016 har CMS beskæftiget sig med emnet blandt andet i publikationen "Maritim sikkerhed og udvikling i Afrika", forfattet af videnskabelig assistent Ulrik Trolle Smed. Rapporten udgør en scenariebaseret undersøgelse af sikkerhedsudfordringerne for danske, afrikanske og internationale maritime interesser i Afrika.

Der er blevet talt meget om dansk forsvars- og sikkerhedspolitik i 2016. Det skyldes, at rækken af internationale begivenheder med betydning for Danmarks sikker-

Tabel 1: De fem mest downloadede CMS-rapporter udgivet i 2016.

1. Baltic Sea Security
2. NATO's missilforsvar - helt enkelt
3. Sikkerhedspolitisk barometer 2016
4. Russisk politik i Arktis efter Ukraine krisen
5. Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region

hed har været lang, og at der i Danmark er blevet truffet flere vigtige beslutninger for det danske forsvar. I foråret kom først udvidelsen af mandatet for den danske indsats mod ISIL, dernæst Taksøe-Jensens omfattende udredning af dansk udenrigspolitik og umiddelbart herefter valget af Danmarks nye kampfly. Sommeren bød på et britisk ja til udmeldelse af EU, NATO-topmøde i Warszawa og kupforsøg i Tyrkiet, mens året blev rundet af med valget af Trump som ny amerikansk præsident, pres for øgede europæiske forsvarsbudgetter og en ny dansk regering med ambitioner om at sikre det danske forsvar et substantielt løft. Disse begivenheder har skabt en stor efterspørgsel efter ekspertvurderinger fra CMS. Senere i denne årsberetning dokumenterer vi, hvordan og i hvor høj grad vi har været til stede og har bidraget med viden og indsigt til den offentlige debat om forsvars- og sikkerhedspolitik. Det er en vigtig del af CMS' arbejde.

En anden vigtig del af CMS' arbejde er at producere og formidle forskningsbaseret viden i vores CMS-rapporter. Foruden rapporterne nævnt ovenfor har vi i 2016 undersøgt sikkerhedsudfordringer i forbindelse med Ruslands

ageren i såvel Arktis som i Østersøregionen, set på NATO's missilforsvar og dets betydning for Danmark, analyseret tendenser for fremtidens militære operationer i byer og – foranlediget af de seneste års terrorangreb i europæiske storbyer – undersøgt det juridiske grundlag for samarbejdet mellem politi og militær i tre udvalgte europæiske lande for at kunne inspirere samarbejdet herhjemme i Danmark.

Sideløbende arbejder CMS' forskere med deres egne forskningsprojekter. Et eksempel på det er Gary Schaub's arbejde om private sikkerhedsfirmaer i forbindelse med militære operationer. Gary er den ene af to redaktører af antologien "Private Military and Security Contractors: Controlling the Corporate Warrior", der blev udgivet i 2016 på et internationalt akademisk forlag. Bogen undersøger, hvordan stater forsøger at fastholde kontrol med øget privatiseret magtudøvelse, der handles på en international markedsplads. Det er problematikker, som også er vigtige at forholde sig til i forbindelse med danske militære og humanitære indsatser ude i verden – og hvordan vi indretter og udvikler forsvaret. Formålet med denne årsberetning er at beskrive CMS' aktiviteter i 2016.

KAMPFLY-BESLUTNINGEN

I maj kom den daværende regering med sin indstilling om køb af 27 kampfly af typen F-35, og en lille måned senere blev der indgået en aftale med en række af Folketingets partier om anskaffelse af nye kampfly. Den største materielanskaffelse i nyere tid for det danske forsvar var dermed en realitet. For os på CMS har det været en prioritet at understøtte den offentlige debat om så vigtig en beslutning med så stor økonomisk og strategisk betydning. Det har vi gjort løbende de seneste år og særligt gennem Gary Schaub's forskning i temaet luftmagt. CMS' flerårige arbejde med produktion og formidling af viden om emnet gjorde det muligt for os at

bidrage til høringen arrangeret af Folketingets Forsvarsudvalg om anskaffelse af nye kampfly d. 25. maj i 2016, umiddelbart før aftalen om anskaffelse blev indgået. Som billederne viser, var CMS repræsenteret ved både centerleder Henrik Ø. Breitenbauch og seniorforsker Gary Schaub, som var blevet bedt om hhv. at vurdere beslutningsgrundlaget for regeringens indstilling og inddrage internationale erfaringer med lignende anskaffelsesprocesser. Vi er glade for at give vores bidrag til at informere så vigtig en beslutning for Danmark, og vi ser frem til at understøtte den fortsatte offentlige og demokratiske debat, når beslutningen bliver implementeret og de første F-35-kampfly bliver indfaset.

Høring om anskaffelse af nye kampfly arrangeret af Folketingets Forsvarsudvalg 25. maj 2016. I høringens anden del bidrog centerleder Henrik Ø. Breitenbauch med en vurdering af regeringens indstilling af F-35 som Danmarks nye kampfly, og seniorforsker Gary Schaub præsenterede internationale erfaringer med anskaffelse af kampfly. Herudover bidrog Jacob Barfoed fra Forsvarsakademiet og Frank Bill fra Dansk Industri med oplæg.

Tilhørere ved CMS' internationale konference "Green Defence Conference: Contemporary Security Challenges, Green Technologies, and Green Strategies" afholdt på Kastellet. På konferencen præsenterede Forsvarsministeriet sin nye miljø- og energistrategi 2016-2020. November 2016.

INTERNATIONALT NETVÆRK

Et stærkt internationalt netværk er afgørende for, at vi kan bidrage med nye perspektiver på dansk forsvars- og sikkerhedspolitik. Vi arbejder derfor målrettet på at styrke og drage nytte af vores internationale netværk. Et eksempel på det er vores arbejde med at identificere maritime sikkerhedsudfordringer i Østersøregionen som følge af truslen fra Ruslands brug af hybrid krigsførelse. Her inviterede vi i april en række førende internationale eksperter, heriblandt seniorforsker Frank G. Hoffman (*National Defense University, Washington D.C.*), som er ophavsmanden bag begrebet hybrid krigsførelse, og maritim sikkerhedseksperter Martin Murphy (*Centre for Foreign Policy*

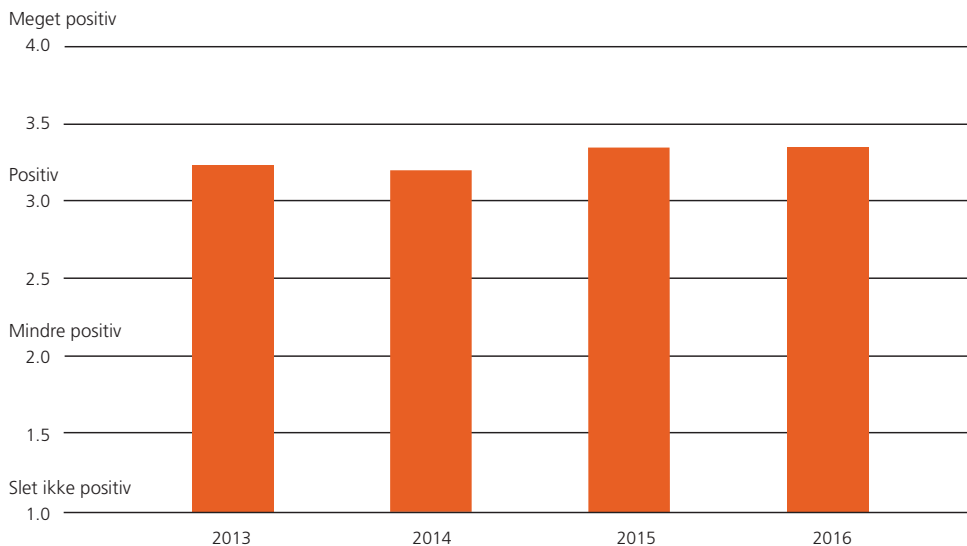
Studies, Halifax) til en idégenererende workshop, hvor de sammen med beslutningstagere fra landene omkring Østersøen, herunder chefen for Marinestaben Frank Trojahn, bidrog med internationale og nationale perspektiver. Workshoppen var med til at danne grundlaget for CMS-rapporten "Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region".

En anden begivenhed muliggjort af vores internationale netværk var den internationale konference "Green Defence Conference: Contemporary Security Challenges, Green Technologies, and Green Strategies", som CMS var vært for i november på Kastellet. På konferencen diskuterede vi mulighederne for at implementere grønne initiativer i det danske

CMS afholdt i april 2016 en international workshop om sikkerhedsudfordringer i Østersøregionen som følge af truslen fra Ruslands brug af hybrid krigsførelse. Blandt deltagerne var chefen for Marinestaben Frank Trojahn.

Figur 1: Deltageres gennemsnitlige vurdering af kvaliteten af CMS' seminarer med hensyn til praktisk information, forventninger og ny ideer. 2013 - 2016.

forsvar, og Forsvarsministeriet lancerede samtidig sin miljø- og energistrategi 2016-2020. Konferencen er et eksempel på, hvordan vi i kraft af vores internationale netværk skaber tværfaglige fora, hvor eksperter, interessenter og beslutningstagere med vidt forskellige ekspertiser og baggrunde bliver bragt sammen og kan debattere en fælles dagsorden. Ud over forsvars- og sikkerhedspolitiske eksperter deltog internationale klimaforskere, forsvarsindustrien, grønne virksomheder, og repræsentanter fra så forskellige politiske niveauer

som NATO og Sønderborg Kommune med præsentationer på konferencen.

En central begivenhed i 2016 for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik var udgivelsen af Taksøe-Jensen-udredningen i maj. Vi har ved flere lejligheder diskuteret de potentielle forsvarspolitiske konsekvenser af udredningen og drøftet dens sammenhæng med lignende internationale rapporter fra det europæiske tænketankmiljø. Eksempelvis på seminaret "After Taksøe, Before Warsaw: European Defence Trends", hvor vi som op-

Vicecenterleder Kristian Søby Kristensen diskuterer nye trusler, tendenser og deres mulige konsekvenser for de europæiske og nordiske forsvarsbudgetter sammen med professor Mikkel Vedby Rasmussen og director Jack Midgley (Deloitte Consulting). Oktober 2016.

takt til NATO-topmødet i Warszawa diskuterede fremtidens forsvarspolitik i Europa med udgangspunkt i en rapport om udviklingen i europæiske forsvarsbudgetter og forsvarssamarbejde fra *Istituto Affari Internazionali* i Rom, *Institut de Relations Internationales et Stratégiques* i Paris og *Stiftung Wissenschaft und Politik* i Berlin. I oktober diskuterede vi med udgangspunkt i Deloitte's "Global Defence Outlook Report" nye trusler, tendenser og deres mulige konsekvenser for de europæiske og nordiske forsvarsbudgetter på seminaret "Global defence trends: Threats and budgets in a Nordic perspective".

Arbejdet med løbende at styrke vores internationale netværk betyder, at der bliver lagt mærke til CMS uden for Danmarks grænser. CMS er således i 2016 nummer 21 på den årlige liste over verdens førende tænketanke på det forsvars- og sikkerhedspolitiske

område udgivet af *University of Pennsylvania*. Det er fjerde år i træk, CMS opnår en placering i top 25, og det viser, at CMS har etableret sig som en internationalt anerkendt og efterspurgt producent af forsvars- og sikkerhedspolitisk viden. I 2016 har Bertel Heurlin eksempelvis debatteret det kinesiske regime hos *Institutt for Forsvarsstudier* i Oslo, Kristian Søby Kristensen har forelæst på *NATO Defense College* i Rom, Gary Schaub har udvekslet erfaringer med tænketanksarbejde på *NATO Joint Air Power Competence Centre* i Kalkar (Tyskland), Katja Lindskov Jacobsen har foredraget ved *Peace Research Institute Oslo*, og Henrik Ø. Breitenbauch har deltaget i den lukkede ekspertkonference "Warsaw Summit Experts' Forum – NATO in Defence of Peace: 2016 and Beyond" i forbindelse med NATO-topmødet i Warszawa.

FORMIDLING

For CMS er det afgørende, at vi når ud til mange målgrupper med vores viden. Vi benytter os derfor af mange formater og platforme – fra lukkede briefinger af beslutningstagere til rundbordssamtaler, foredrag, debatoplæg, seminar- og konferencedeltagelse samt forelæsninger og undervisning. Det kan være i eget regi eller hos vores samarbejdspartnere. I 2016 har CMS i alt bidraget med over 100 foredrag, oplæg og briefinger. Det kan være på Folkeuniversitetet eller på Folkemødet, eller det kan, som vist på billedet, være når Henrik Ø. Breitenbauch diskuterer missilforsvar som sikkerhedspolitisk instrument ved en debat om

Ombord på fregatten Niels Juel deltog centerleder Henrik Ø. Breitenbauch sammen med direktør for Forsvars- & Aerospaceindustrien i Danmark (FAD), Frank Bill, i debat om den danske deltagelse i NATO's missilforsvar. September 2016.

Centerleder Henrik Ø. Breitenbauch styrer debatten mellem Holger K. Nielsen (MF, SF), Marie Krarup (MF, DF) og (uden for billedet) Eva Flyholm (MF, EL) samt Martin Lidegaard (MF, RV) ved CMS' sommerskole. August 2016.

Tabel 2:

Antal infomedia-hits pr. måned samt gennemsnit og i alt for CMS-forskere i 2015 og 2016.

	jan.	feb.	marts	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	gns.	i alt
2015	18	9	109	22	13	48	75	64	96	56	52	23	49	585
2016	90	31	87	103	53	104	69	35	35	49	39	64	63	759

den danske deltagelse i NATO's missilforsvar, som blev afholdt ombord på fregatten Niels Juel i september. Arrangementet blev afholdt i samarbejde mellem CMS og Forsvars- & Aerospaceindustrien i Danmark.

En vigtig målgruppe for os er studerende, og blandt anden undervisning gentog vi derfor i 2016 vores årlige sommerskole i dansk forsvarspolitik og strategiske studier. Her får de studerende mulighed for at afprøve og

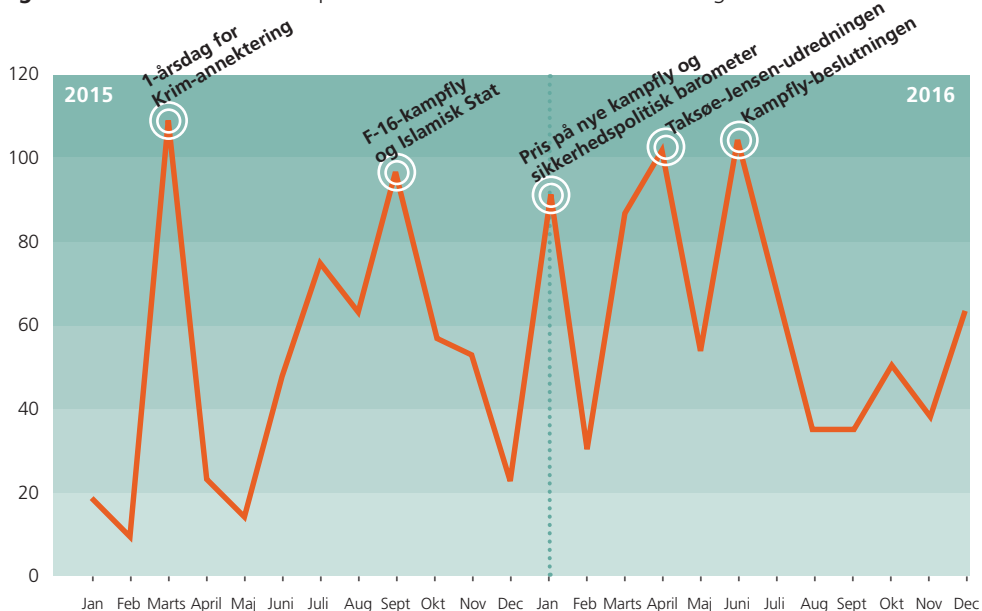
anvende deres akademiske viden i mødet med en lang række forsvars- og sikkerhedspolitiske beslutningstagere og praktikere, bl.a. i en afsluttende debat med de politiske partiers forsvarsordførere.

Vi formidler endvidere forsvars- og sikkerhedspolitisk viden ved at være til stede i de danske medier. Tabel 2 viser hvor meget. Tabellen viser, at CMS' medarbejdere – samlet set – er blevet citeret over 700 gange i skriftlige

Årets studerende ved CMS' sommerskole i dansk forsvarspolitik og strategiske studier. August 2016.

Figur 2: Antal infomedia-hits pr. måned for CMS-forskere i 2015 og 2016.¹

¹ Optællingen omfatter trykte og elektroniske medier og enkelte radio- og tv-indslag. Herudover har CMS-forskere medvirket i over 70 radio- og tv-indslag.

Centerleder Henrik Ø. Breitenbauch diskuterer udvælgelse af militære mål i forbindelse med danske F-16-operationer i Syrien. DR2 Deadline, september 2016.

Vicecenterleder Kristian Søby Kristensen kommenterer de centrale resultater fra CMS' årlige sikkerhedspolitiske barometer. TV2 News, januar 2016.

medier i 2016, hvilket giver et gennemsnit på 63 hits pr. måned. CMS' medietilstedeværelse følger, som figur 2 viser, af efterspørgslen, der ændrer sig, når danske og internationale begivenheder med forsvars- og sikkerhedspolitisk betydning indtræffer. I 2016 var det således især Taksøe-Jensen-udredningen og kampflybeslutningen, som gav en høj efterspørgsel efter vores viden i den offentlige debat. I tillæg hertil har CMS' medarbejdere deltaget i over 70

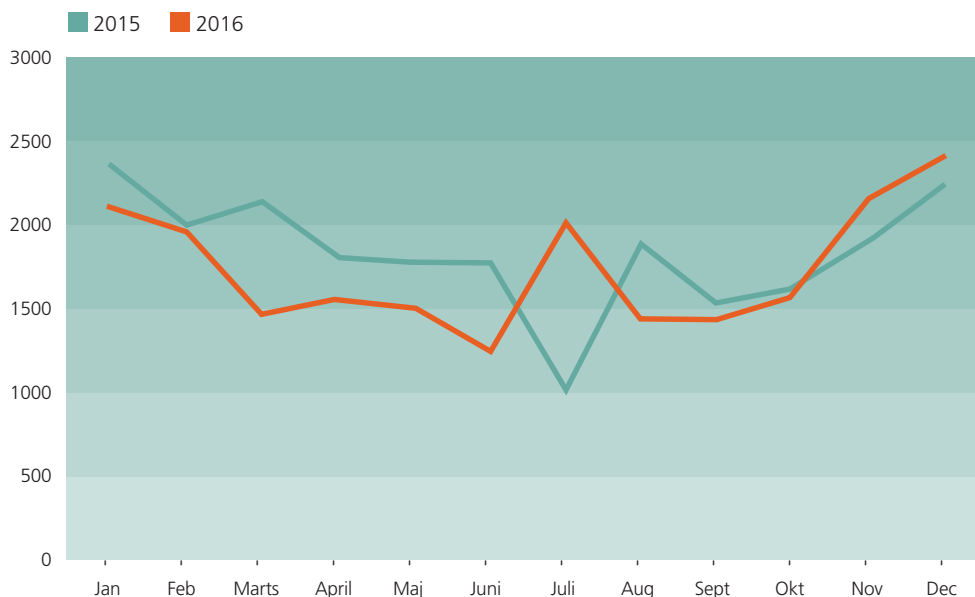
radio- og tv-indslag i 2016.

Vores hjemmeside og sociale medier er også vigtige platforme til at formidle den viden, vi producerer. At efterspørgslen er høj viser tabel 3, hvor det fremgår, at CMS' rapporter er blevet downloadet fra vores hjemmeside over 20.000 gange i løbet af 2016. Det ligger i tråd med foregående år, hvilket fremgår af figur 3, som viser, hvordan antallet af downloads forløber over årene 2015 og 2016.

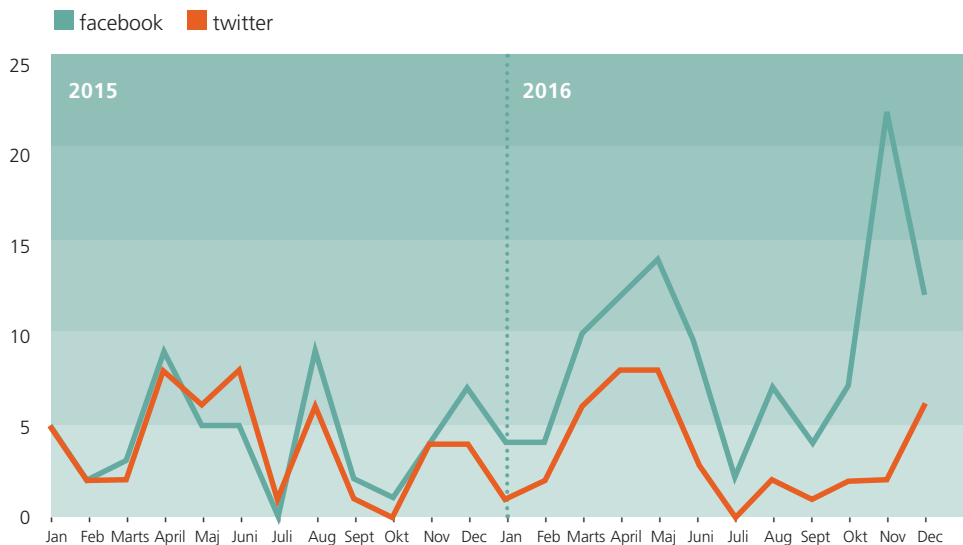
Tabel 3: Antal downloads af CMS-rapporter i 2016

jan.	feb.	marts	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	i alt
2094	1945	1459	1526	1489	1217	1991	1422	1419	1564	2135	2398	20659

Figur 3: Antal downloads af CMS-rapporter pr. måned i 2015 og 2016.

Figur 4: Antal opslag pr. måned i 2015 og 2016 på Facebook og Twitter.

CMS er også aktiv på Facebook og Twitter. Figur 4 viser udviklingen i antallet af opslag pr. måned på begge platforme, og det fremgår, at vi har øget centrets aktivitet på især Facebook i 2016. Der er sket mere end en fordobling i antallet af Facebookopslag fra 52 i 2015 til 108 i 2016. Vi har i årets løb bl.a. benyttet korte videoklip til at præsentere hovedpointerne fra vores CMS-rapporter, og figur 5 viser, at de når bredt ud. Videoer er således den opslagstype, som opnår størst rækkevidde og interaktion efterfulgt af billeder, links og tekstopslag. CMS' opslag på Facebook nåede i gennemsnit ud til over 1200 personer i 2016.

EVALUERING

For os på CMS er det vigtigt løbende at reflektere over, hvad vi gør godt, og hvad vi kan gøre bedre. Herudover er det også vigtigt

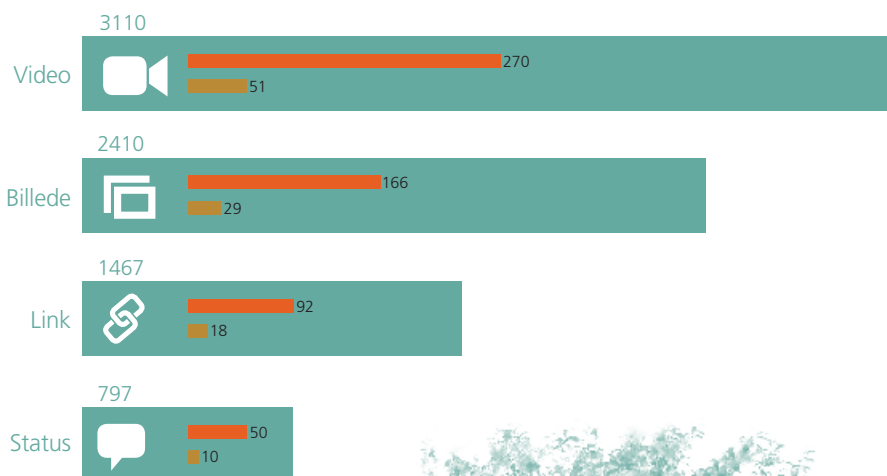
engang imellem at træde et skridt tilbage og lave en mere systematisk vurdering af centrets arbejde. Det gjorde vi i 2013 med en større uvildig og ekstern forsknings-evaluering, og i 2016 har vi fulgt op ved at foretage en evaluering af vores arbejde i perioden 2013-2015. Formålet med evalueringen i 2016 var dobbelt: at vurdere CMS' arbejde, herunder implementeringen af den tidligere evaluerings anbefalinger, og at opstille ideer og målsætninger, som kan styrke centret fremadrettet. Disse to spørgsmål har vi adresseret først i en selvevaluering, som dokumenterede centrets arbejde i perioden, og derefter i en ekstern vurdering fra to uvildige fagkyndige eksperter. Selvevalueringen viser, at hver CMS-ansat med forskningsforpligtigelse i gennemsnit årligt producerer tre CMS-rapporter, fem seminarer, to større workshops, fem forskningsbidrag – i form

af enten bøger, antologibidrag, videnskabelige artikler eller konferencepapers – samt deltager med oplæg ved 11 events afholdt i eksternt regi, skriver otte formidlende artikler i trykte eller elektroniske medier og bliver citeret ca. 250 gange i skriftlige medier. Det er et output, som de fagkyndige eksperter

samlet set vurderede til at være 'imponerende', både hvad angår kvalitet, kvantitet og med hensyn til policyorienteret impact. Det er naturligvis en vurdering, vi er glade for, og som samtidig understreger bredden i centrets vidensproduktion. Vi ser frem til at bruge evalueringens resultater til fortsat at udvikle CMS.

Figur 5: Rækkevidde og interaktion for forskellige typer af opslag på Facebook.

■ gennemsnitlig rækkevidde ■ klik på opslag ■ reaktioner, kommentarer og delinger

FORVENTNINGER TIL 2017

I 2017 bliver det store omdrejningspunkt for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik efterårets forhandlinger om det kommende forsvarsforlig. Her skal den politiske retning for fremtidens danske forsvar tegnes og de økonomiske midler prioriteres. Det er afgørende beslutninger i en sikkerhedspolitisk situation, der for Danmark på mange måder er mere alvorlig end længe. På CMS ser vi frem til at leve op til vores grundlæggende forpligtelse

om at understøtte debatten om retningen for fremtidens danske forsvar, mens vi i egne rækker vil arbejde videre mod at konsolidere og udvikle CMS som en universitetsbaseret tænketank, der producerer viden efterspurgt i Danmark såvel som internationalt. Det vil vi gøre ved at prioritere de fokusområder, som 2016-evalueringen peger på. Her bliver det centrale yderligere at styrke sammenhængen mellem centrets forskning, forskningsbaserede myndighedsbetjening og formidling.

Illustration bragt i forbindelse med kronikken "Aleppo er symbolet på Vestens afmagt." i Information skrevet af centerleder Henrik Ø. Breitenbauch. 14. oktober 2016. Illustration: Mia Mottelson.

CMS' aktiviteter

I den følgende oversigt præsenteres udvalgte eksempler på forskellige projekter, produkter og aktiviteter, CMS har været involveret i og har leveret i årets løb. For hver overordnet kategori beskrives et særligt projekt, mens en række andre fremhæves. Antal projekter inden for hver kategori er angivet i parentes.

CMS-RAPPORTER (i alt 12)

CMS udgav i maj rapporten "**Russisk Politik i Arktis efter Ukraine krisen**" forfattet af seniorforsker Kristian Søby Kristensen og videnskabelig assistent Casper Sakstrup. Rapporten undersøger Ukraine krisens betydning for Ruslands ageren i Arktis og konkluderer, at den førte politik er præget af kontinuitet fremfor forandring. Kontinuiteten tolkes som et udtryk for Ruslands overordnede interesse i økonomisk udvikling af sit territorium i Arktis, hvilket bedst sker gennem stabilitet og gode regionale relationer. Der finder dog stadig diplomatiske og militære handlinger sted, som udfordrer disse, og rapporten diskuterer derfor afsluttede, hvilke dilemmaer dette stiller Rigsfællesskabet overfor, og rapporten opstiller en række konkrete anbefalinger til, hvad dansk diplomati kan gøre for at bevare Arktis som et område kendetegnet ved et lavt konfliktniveau.

Marc Schack
Soldater i Europas gader – Et komparativt studie af de militære bidrag til national terrorbekæmpelse i udvalgte europæiske lande (december, 2016)

Henrik Ø. Breitenbauch, Mark Winther og Mikkel Broen Jakobsen
Byens prisme – Tendenser og udfordringer for militære operationer i urbant terræn (december, 2016)

Katja Lindskov Jacobsen og Troels Gauslå Engell
Forbedring og fornyelse af FN's fredsarbejde – Politiske og praktiske udfordringer på vejen mod et styrket FN (december, 2016)

Martin Murphy, Frank G. Hoffman og Gary Schaub Jr.
Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region (november, 2016)

Jens Wenzel Kristoffersen
NATO's missilforsvar – helt enkelt (juli, 2016)

BØGER OG BIDRAG TIL ANTOLOGIER (i alt 6)

I juni udgav seniorforsker Gary Schaub Jr. sammen med Ryan Kelty (Washington College, USA) antologien **“Private Military and Security Contractors: Controlling the Corporate Warrior”** på forlaget Rowman & Littlefield. Bogen samler bidrag fra en multinational skare af forskere for at undersøge staters brug af private sikkerhedsfirmaer til magtudøvelse i international politik. Dette sker gennem teoretisk funderede analyser af fænomenet på både mikro- og makroniveau og belyser blandt andet det net af formelle og uformelle kontrolmekanismer, som i øjeblikket styrer markedet. Endvidere diskuteres det, hvordan disse mekanismer kan udvikles i en retning, der reducerer selskabernes udfordring af statens legitime voldsmonopol.

Bertel Heurlin (2016)

Er der et nyt og mere krigerisk Rusland?

i Carsten Jensen (red.), Rusland i Mellemøsten (Forsvarsakademiets Forlag), 131-150.

Gary Schaub Jr. & Ryan Kelty (2016)

From Making to Buying: Controlling the Coercive Capacities of the Corporate Warrior

i Gary Schaub Jr. & Ryan Kelty (red.), Private Military and Security Contractors: Controlling the Corporate Warrior, (Lanham: Rowman & Littlefield), 1-45.

Gary Schaub Jr. (2016)

Brothers in Arms? Identity, Military Professionals, and Armed Contractors.

i Gary Schaub Jr. & Ryan Kelty (red.), Private Military and Security Contractors: Controlling the Corporate Warrior, (Lanham: Rowman & Littlefield), 291-310.

Videnskabelig assistent Marc Schack har sammen med adjunkt Astrid Kjeldgaard-Pedersen (Det Juridiske Fakultet, KU) forfattet artiklen **“Striking the Balance between Custom and Justica – Creative Legal Reasoning by International Criminal Courts”** udgivet i tidsskriftet *International Criminal Law Review* i november. Artiklen undersøger internationale straffedomstoles håndtering af de dilemmaer, der kan opstå, når visse gængse retsstatsprincipper besværliggør arbejdet med at stille statsledere til ansvar for deres forbrydelser. Det kan eksempelvis være, når legalitetsprincippet foreskriver, at ingen kan blive dømt for nye eller uklart definerede forbrydelser, eller når reglerne for personlig immunitet forhindrer domstolen i at retsforfølge visse højtrangerende tiltalte. Ved analyse af en række relevante domme finder artiklen, at domstolen i specifikke domsfælder løber risikoen ved at underminere disse retsstatsprincipper i en stræben efter at sikre retfærdighed for ofre.

Henrik Ø. Breitenbauch (2016)

Between State and War: A Historical Sociology of Strategy as Institution

Konferencepaper præsenteret ved The 2016 International Studies Association Convention, Atlanta, GA, 16-19. marts.

Gary Schaub Jr. (2016)

Queen Margarethe II Wants You! Women and Gender in the Danish Armed Forces.

Konferencepaper præsenteret ved The 2016 International Studies Association Convention, Atlanta, GA, 16-19. marts.

Gary Schaub Jr. (2016)

Establishing PMSC Industry Norms: The Role of Industry Associations.

Forskningspaper præsenteret på Inter-University Seminar on the Study of the Armed Forces and Society, Canada, 21. oktober.

Katja Lindskov Jacobsen (2016)

Tid til en ny kurs for FN's fredsarbejde?

Kronik i Jyllands-Posten, 22. december.

Kristian Søby Kristensen (2016)

Kompasset i forsvarspolitikken drejer rundt.

Kronik i Jyllands-Posten, 13. januar.

ÅBNE ARRANGEMENTER (i alt 17)

Offentlige events (seminarer, konferencer mv.) arrangeret af CMS

CMS afholdt i november konferencen "**Green Defence Conference: Contemporary Security Challenges, Green Technologies, and Green Strategies**" på Kastellet i København.

På konferencen diskuterede vi mulighederne for at implementere grønne initiativer i det danske forsvar, og Forsvarsministeriet præsenterede samtidig sin miljø- og energistrategi 2016-2020. Ud over Forsvarsministeriet og forsvars- og sikkerhedspolitiske eksperter bidrog internationale klimaforskere, forsvarsindustrien, grønne virksomheder, og repræsentanter fra så forskellige politiske niveauer som NATO og Sønderborg kommune med præsentationer på konferencen.

Sikkerhedspolitisk Barometer: CMS Survey 2016

Seminar arrangeret af CMS. Oplægsholder: Kristian Søby Kristensen. Ordstyrer: Henrik Ø. Breitenbauch.

Center for Sundhed og Samfund, KU (16. januar 2016)

After Taksøe, before Warsaw: European Defence Trends

Seminar arrangeret af CMS. Oplægsholdere: Daniele Fattibene (Istituto Affari Internazionali, Rom), Bastian Giergerich (International Institute for Strategic Studies, London), Olivier de France (Institut de Relations Internationales et Stratégiques, Paris), Henrik Ø. Breitenbauch (CMS). Ordstyrer: Kristian Søby Kristensen (CMS). *Center for Sundhed og Samfund, KU (4. maj 2016)*

Russisk politik i Arktis efter Ukraine-krisen

Seminar arrangeret af CMS. Oplægsholdere: Jørgen Staun (Forsvarsakademiet), Jon Rahbek-Clemmensen (Syddansk Universitet) og Kristian Søby Kristensen (CMS). *Center for Sundhed og Samfund, KU (18. maj)*

China in the Era of Xi Jinping: Stronger China, Harder Choices

Seminar arrangeret af CMS og ThinkChina.dk. Oplægsholder: Jo Linge Beggevoold (Institut for Forsvarsstudier, Oslo). Ordstyrer Bertel Heurlin (CMS). *Center for Sundhed og Samfund, KU (26. maj 2016)*

Global defence trends: Threats and budgets in a Nordic Perspective

Seminar arrangeret af CMS. Oplægsholdere: Jack Midgley (Deloitte Consulting), Mikkel Vedby Rasmussen (Institut for Statskundskab, KU), Henrik Ø. Breitenbauch (CMS). Ordstyrer: Kristian Søby Kristensen (CMS). *Center for Sundhed og Samfund, KU (5. oktober 2016)*

STØRRE LUKKEDE ARRANGEMENTER (i alt 5)

Events for særligt inviterede (workshops, netværksarrangementer mv.) arrangeret af CMS.

CMS afholdt i april en idégenererende, international workshop "**Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region**" med deltagelse af Frank G. Hoffman (National Defense University, Washington D.C.), som er ophavsmanden bag begrebet hybrid krigsførelse, og maritim sikkerhedseksperter Martin Murphy (Centre for Foreign Policy Studies, Halifax). Sammen med beslutningstagere fra landene omkring Østersøen, herunder chefen fra Marinestaben Frank Trojahn, identificerede de maritime sikkerhedsudfordringer i Østersøregionen som følge af truslen fra Ruslands brug af hybrid krigsførelse. Workshoppens drøftelser dannede grundlaget for en CMS-rapport forfattet af Martin Murphy Frank G. Hoffman og Gary Schaub Jr.

Rundbordsseminar med Taksøe-Jensen-udredningen

Deltagere: CMS, Taksøe-Jensen-udredningen, Institut for Statskundskab (KU), Forsvarsakademiet, Dansk Institut for Internationale Studier, Udenrigsministeriet, Forsvarsministeriet og Statsministeriet.

Center for Sundhed og Samfund, KU
(4. februar 2016)

Long-Term Defence Planning in the NORDEFCO Countries

Deltagere: CMS, Institutt for Forsvarsstudier (Oslo), Försvarshögskolan (Stockholm), Finnish National Defence University (Helsinki), Forsvarets Forskningsinstitut (Kjeller, Norge), Department of National Defence, Government of Canada (Ottawa).

Center for Sundhed og Samfund, KU
(8. September 2016)

Second Workshop of The Global Allies Project

Deltagere: CMS, Australian National University (Canberra), Thammasat University (Bangkok), Stiftung Wissenschaft und Politik (Berlin), Asan Institute (Seoul), Centre for Eastern Studies, (Warszawa), Keio University (Tokyo).

Center for Sundhed og Samfund, KU
(4-5. juli 2016)

UNDERVISNING (i alt 22)

Vicecenterleder Kristian Søby Kristensen holdt i december årgangsforelæsningsen "**Dansk udenrigspolitik som militær aktivisme**" i faget Politologisk Grundkursus på bacheloruddannelsen i Statskundskab på Københavns Universitet. Forelæsningsen er en del af den undervisning, CMS udførte i 2016, som også omfattede undervisning på bl.a. Forsvarsakademiet, Folkeuniversitetet samt den årlige sommerskole i dansk forsvarspolitik og strategiske studier på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Sommerskole i dansk forsvarspolitik og strategiske studier

Kandidatuddbud arrangeret af CMS på Institut for Statskundskab, KU. Kursusansvarlig: Henrik Ø. Breitenbauch.
(8.-18. august 2016)

Globalization, the state and international security

Forelæsning ved Kristian Søby Kristensen på NATO Defence College i Rom.
(8. september 2016)

Normer og operationer: Politik og geopolitik som ramme for det militære instrument: et strategisk laboratorium.

Forelæsning ved Henrik Ø. Breitenbauch på Forsvarsakademiet.
(5. december 2016)

Gæsteforelæsning på Global Refugee Studies

Gæsteforelæsning ved Katja Lindskov Jacobsen på Global Refugee Studies, Aalborg Universitet.
(28. september 2016)

Undervisning på kandidatuddannelsen i sikkerheds- og risikoleadelse

Kristian Knus Larsen har været kursusansvarlig for kurset "Security Studies and Strategy". Kristian Søby Kristensen, Katja Lindskov Jacobsen og Gary Schaub Jr. har været gæsteforelæsere på uddannelsen.

CMS-BIDRAG VED EKSTERNE ARRANGEMENTER (i alt 70)

Militæranalytiker Hans Peter Hansen Michael- sen holdt i november oplægget **”Teknologi og forsvarsplanlægning. Om at anskaffe det rigtige forsvarsmateriel”** på konferencen **”Teknologiske og materielmæssige udfordringer til fremtidens forsvar”**, som var arrangeret af Ingeniørforeningen (IDA Militærteknik). Konferencen kiggede frem mod det kommende forsvarsforlig, og Hans Peter satte med sit indlæg den strategiske ramme for teknologiske valg i forsvarspolitikken.

Cooperation in a changing Arctic: prospects and challenges

Foredrag ved konferencen **”The Arctic Ahead – Safe, Secure and Sustainable”** arrangeret af Dansk Institut for Internationale Studier. (20. januar 2016, *Kristian Søby Kristensen*)

The R2P and human rights in UN Security Policy:

International Responses to Atrocities
Foredrag ved arrangement af Danish Forum for Human Rights. (27. januar 2016, *Troels Gauslå Engell*)

Offentlig høring om anskaffelse af nye kampfly

Arrangeret af Folketingets Forsvarsudvalg. Vurdering af grundlaget for regeringens indstilling om, at F-35 skal være Danmarks nye kampfly, og præsentation om lignende anskaffelsesprocesser i andre lande. (25. maj 2016, *Henrik Ø. Breitenbauch & Gary Schaub Jr.*)

Folkemødet 2016

CMS deltog i en række paneldebatter på årets Folkemøde, herunder **”Danmarks fremtidige forsvarspolitik – hvad skal prioriteres?”** arrangeret af Rud Pedersen, **”Dansk Udenrigspolitik – hvor skal vi hen?”** arrangeret af Danmarks Rederiforening, Danske Havne og Danske Maritime, **”Det, der går tabt – om bombede hospitaler og humanitær lov”** arrangeret af Læger uden Grænser, **”Værdier i dansk udviklingspolitik”** arrangeret af ADRA Danmark, og **”The Arctic – Future Challenges and possibilities”** arrangeret af Udenrigsministeriet. Herudover var CMS sammen med Forsvarsakademiet arrangør af paneldebatterne **”Flygtningekrisen – hvad flygter de fra?”** og **”Det danske forsvar i et nyt NATO: frem mod topmødet i juli”**. (16.-17. juni 2016, *Henrik Ø. Breitenbauch og Kristian Søby Kristensen*)

Political Sociology of Humanitarianism.

Oplæg og ordstyrer på seminaret, som var arrangeret af Peace Research Institute Oslo. (14. december 2016, *Katja Lindskov Jacobsen*)

Samarbejdspartnere

Frank G. Hoffman, ph.d. fra King's College London, er en af de personer, CMS har samarbejdet med i 2016. Han er Senior Research Fellow ved Center for Strategic Research, National Defense University, Washington D.C. og har en fortid i det amerikanske marinekorps, hvor han både gjorde militær tjeneste og siden fulgte en civil karriere som analytiker. Hoffman er ekspert i udvikling af strategiske og taktiske koncepter og er ophavsmanden bag begrebet hybrid krigsførelse. Han spillede desuden en væsentlig rolle i den kommission, som førte til etableringen af Department of Homeland Security, og han var blandt forfatterne til den amerikanske hærs og marinekorps doktrin for oprørsbekæmpelse. Frank G. Hoffman deltog i CMS-workshoppen "Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region" og er medforfatter til rapporten med samme navn.

Australien

- Australian National University, Canberra

Belgien

- Danmarks Faste Repræsentation ved NATO, Bruxelles
- Europa-Parlamentet, Bruxelles
- Free University Brussels, Bruxelles
- NATO, NATO HQ, Bruxelles

Burundi

- Ministry of Foreign Affairs of Burundi

Canada

- Canadian Forces Aerospace Warfare Centre (CFAWC), Trenton
- Centre for Foreign Policy Studies, Dalhousie University, Halifax
- Department of National Defence, Government of Canada
- Royal Military College of Canada, Kingston
- University of Ottawa, Ottawa

Danmark

- ADRA Danmark
- Alternativet
- Asia House
- Asian Dynamics Initiative, Københavns Universitet
- Atlantsammenslutningen
- Center for Advanced Security Theory, Københavns Universitet
- Center for International Law and Justice, Københavns Universitet
- Center for War Studies, Syddansk Universitet
- Centre for the Resolution of International Conflicts (CRIC), Københavns Universitet
- Copenhagen Business School (CBS)
- Danmarks Rederiforening
- Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse ved Aarhus Universitet
- Danmarks Tekniske Universitet (DTU)
- Denmark-China Business Forum

- Dansk Byggeri
- Dansk Folkeparti
- Dansk Industri (DI)
- Danske Havne
- Dansk Journalistforbund
- Danske Maritime
- Dansk-Russisk Venskabsforening
- Dansk-Ukrainsk Venskabsforening
- Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS)
- Den amerikanske ambassade, København
- Den canadiske ambassade, København
- Den danske ambassade, Berlin
- Den estiske ambassade, København
- Den kinesiske ambassade, København
- Den lettiske ambassade, København
- Den litauiske ambassade, København
- Den polske ambassade, København
- Den portugisiske ambassade, København
- Enhedslisten
- Folketinget
- Folkeuniversitet KBH
- Folkeuniversitetet Aarhus
- Folkekirkens Nødhjælp
- Forsvars- og Aerospaceindustrien i Danmark
- Forsvarsakademiet
- Forsvarsministeriets departement
- Forsvarets Efterretningstjeneste (FE)
- Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI)
- Hermod Lannung Fonden
- Institut for Menneskerettigheder
- International Debat
- Det Konservative Folkeparti
- Krigsvidenskabeligt Selskab
- Læger uden Grænser
- Mellemløst Samvirke

- Nordic Institute for Asian Studies (NIAS), Københavns Universitet
- Pension Danmark
- Policy Forum
- Politiets Efterretningstjeneste (PET)
- Politiken
- Radikale Venstre
- Rhetor
- Rud Pedersen
- RÆSON
- Dansk Røde Kors
- Socialdemokratiet
- Socialistisk Folkeparti
- Syddansk Universitet
- Sønderborg Kommune
- Søværnets Officersskole
- Terma A/S
- Thales
- ThinkChina.dk, Københavns Universitet
- Udenrigsministeriet
- Statsministeriet
- Venstre
- Værnsfælles Forsvarskommando
- Flyverstaben
- Hærstaben
- Marinestaben
- Weibel Scientific A/S
- Aalborg Universitet
- Aarhus Universitet

Finland

- National Defence University, Helsinki
- University of Tampere, Tampere

Frankrig

- Centre Interarmées de Concepts, de Doctrines et d'expérimentations (CICDE), Ministère de la Défense, Paris
- Institut Français des Relations Internationales (IFRI), Paris

Indien

- The SRM University,

Italien

- NATO Defense College, Rom

Island

- Arctic Summer College

Japan

- Keio University, Tokyo

Kina

- University of Macau, Macau
- Academy of Military Science, Beijing
- National Institute for South China Sea Studies, Hainan

Norge

- Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI), Horten/Kjeller
- Peace Research Institute Oslo (PRIO), Oslo
- Institutt for Forsvarsstudier (IFS), Oslo
- Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), Oslo
- Norwegian Air Force Academy (Luftkrigsskolen), Trondheim
- University of Tromsø, Tromsø

Polen

- Centre for Eastern Studies (OSW), Warszawa
- Polish Institute for International Affairs

Singapore

- Future Systems and Tech. Directorate, Ministry of Defence, Singapore

Storbritannien

- Cardiff University, Cardiff
- International Institute for Strategic Studies (IISS), London
- University of Sheffield, Sheffield

Sverige

- Försvarshögskolan, Stockholm

Sydkorea

- The Asan Institute for Policy Studies, Seoul

Thailand

- Thammasat University, Bangkok

Tyskland

- Munich Security Conference
- Warsaw Summit Meeting
- NATO Joint Air Power Competence Centre (JAPCC)
- Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin (SWP)
- University of Kiel, Kiel

USA

- Air War College, Air University, Montgomery, Alabama
- American Political Science Association, Washington D.C.

- Belfer Center for Science and International Affairs
- National Defense University, Washington, D.C.
- Columbia University
- German Marshall Fund of the United States
- International Peace Institute (IPI)
- International Studies Association (ISA)
- Lockheed Martin Corporation, Bethesda, Maryland
- National War College
- NATO Allied Command Transformation (ACT), Norfolk, Virginia
- RAND Corporation USA
- Rising Seas Group
- School of Advanced Air & Space Studies, Air University, Montgomery, Alabama
- United States Joint Staff (J7), Arlington, Virginia
- United States Marine Corps, Arlington, Virginia
- United States Marine Corps University (USMCU), Quantico, Virginia
- United States Office of Deputy Secretary of Defense, Arlington, Virginia
- United States Office of Undersecretary of Defense for Personnel & Readiness, Arlington, Virginia
- United States Office of Undersecretary of Defense for Policy, Arlington, Virginia
- Washington College

Andre organisationer

- European International Studies Association (EISA)
- Academic Council on the UN System (ACUNS) Expert Directory
- UN Department of Peacekeeping Operations (DPKO)
- UN Department of Political Affairs (DPA)
- UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)
- UN Office for Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)
- UN Peacebuilding Support Office (PBSO)
- Amnesty International
- International Federation for Human Rights (FIDH)

Økonomi

CMS' INDTÆGTER OG UDGIFTER I 2016

CMS er hovedsageligt finansieret over det danske forsvarsbudget gennem en årlig finanslovsbevilling. Herudover kan der indhentes eksterne forskningsbevillinger. Størstedelen af CMS' udgifter går i 2016 til drift, men heri er også indeholdt løn til CMS' militæranalytikere.

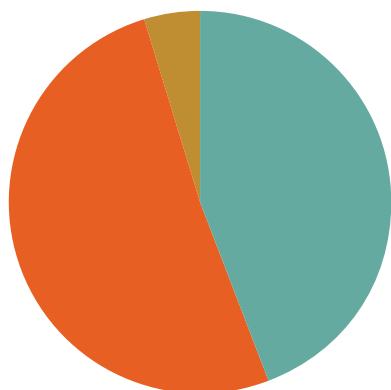
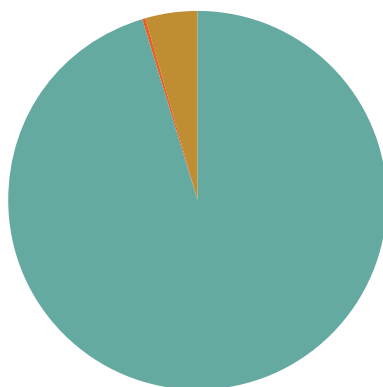
Figur 6: CMS' indtægter i 2016

- Bevilling fra Forsvarsministeriet: 9.829.256 kr.*
- Bevilling fra Gerda Henkel Stiftung: 31.776 kr.
- Bevilling fra Hermod Lannung Fonden: 449.091 kr.

Totale indtægter: 10.310.123 kr.

Likviditet overført fra tidligere år: 2.236.667 kr.

*inkl. de generelle P/L-reguleringer 2016

Figur 7: CMS' udgifter i 2016

- Lønudgifter, FMN bevilling: 4.605.189 kr.
- Driftsudgifter, FMN bevilling: 5.307.654 kr.
- Løn- og driftsudgifter, andre bevillinger: 480.867 kr.

Totale udgifter: 10.393.710 kr

Medarbejdere

MEDARBEJDERE TILKNYTTET CMS I LØBET AF 2016

Centerleder, seniorforsker Henrik Ø. Breitenbauch, ph.d.
Vicecenterleder, seniorforsker Kristian Søby Kristensen, ph.d.
Seniorforsker Gary Schaub Jr., ph.d.
Seniorforsker Katja Lindskov Jacobsen, ph.d.
Forsker Kristian Knus Larsen, ph.d.
Ph.d.-stipendiat Troels Gauslå Engell, cand.scient.pol.
Militæranalytiker Mark Winther, major
Militæranalytiker Hans Peter Hansen Michaelsen, major
Militæranalytiker Torben Toftgaard Engen, major
Militæranalytiker Jens Wenzel Kristoffersen, orlogskaptajn
Centeradministrator Anne Thomsen, BA
Videnskabelig assistent Marc Schack, ph.d.
Videnskabelig assistent Ulrik Trolle Smed, cand.scient.pol.
Videnskabelig assistent Laura Hollænder Schousboe, cand.mag.
Videnskabelig assistent Mikkel Broen Jakobsen, cand.scient.pol.

Konsulenter:

Seniorforsker Frank G. Hoffman, ph.d.
Visiting Scholar Martin Murphy, ph.d.
Lektor Anders Henriksen, ph.d.
Adjunkt Jon Rahbek-Clemmensen, ph.d.
Lektor Thomas Mandrup, ph.d.
Ph.d.-stipendiat Andreas Østhagen, MSc.
Seniorrådgiver Klaus Stig Rasmussen, cand.scient.pol.
Professor Emeritus Bertel Heurlin, ph.d.
Docent Ann-Sofie Dahl, ph.d.

Gæsteforskere:

Professor James Der Derian, ph.d.
Ph.d.-stipendiat Søren Nørby, cand.mag.

Studentemedhjælpere:

Johan Østergaard Houlberg
Minna Møbjerg Stevnhoved
Marie Bechgaard Madsen
Magnus Oxholm Winther Juhl
Louise Lund Henneberg
Carsten Baltzer Rode
Natascha Fønnesbech Vogel
Christian Duckert Perrild
Charlotte Wagner Santos Petersen
Sheila Andersen Ørnstrup

KOMMUNEHOSPITALET

5B

Foto: Sara Galbiati

Center for Militære Studier

Københavns Universitet
Øster Farimagsgade 5, bygning 8
1353 København K.

cms@ifs.ku.dk
tlf: +45 35324088